

Intervju: IRENA KODELE KRAŠNA

Pogovarjal se je Damjan Vinko

Irena Kodele Krašna (1969) je ena bolj znanih naravovarstvenic na Primorskem, če ne v Sloveniji. »Njeni« Vipavci pravijo, da je tista, ki argumentirano zagovarja celo komarje. Za študij biologije se je odločila zaradi rastlin, saj se je živali bala, a je skozi študij zaradi statičnosti rastlin razvila veliko zanimanje za živali. Je oseba, ki o vsaki skupini želi nekaj vedeti in hkrati zna to znanje prenesti na druge. Že v srednji šoli je vedela, da želi postati terenska biologinja in hkrati učiteljica. V svoji vasi je učila podaljšano bivanje, še pred tem je učila biologijo na ljudski univerzi, nato pa v osnovni šoli. Službovala je tudi kot naravovarstvenica in muzejska kustosinja; danes je ravnateljica. Na pedagoški poklic se je pripravljala sproti, venomer je brala in si delala zapiske, kakšna učiteljica želi postati. V kalupu ji ni prijetno, ne želi delovati v pretirano določenem procesu dela. Rada tvega za visoke cilje in si želi spremembe na bolje, pri tem pa se je že večkrat najedla zarečenega kruha. S pedagoškim delom je povezana tudi prek dolgoletne organizacije mladinskih raziskovalnih taborov. Kamor je na Primorskem tabor odšel, so mu sledili mnogi otroci, tudi domačine pa je v izvedbo tabora venomer aktivno vključevala. Skozi celotno poklicno kariero se je držila vodilo *upati si narediti nekaj drugače, se temu predati in premikati meje, preizkušati nove metode*. Za seboj je pustila že mnogo sledi, v prihodnosti pa nas bo zagotovo še presenetila. Poleg več sto otrok, ki jih je navduševala nad naravo, je na podlagi izkušenj z njo vzklikal novodobni dijaški tabor, pričele so se delavnice v vrtcih, terenski vikendi v Vipavski dolini ... Tam sem jo tudi obiskal, intervju sva opravila ob njenih dišečih vrtnicah.

Začniva tam, kjer sva se spoznala. Vrsto let si pod okriljem in pokroviteljstvom različnih organizacij na Primorskem vodila mladinske raziskovalne biološke taborne, na katerih so se mnogi mladi prvič resneje spoznali s slovensko naravo. Koliko je bilo teh taborov, kdaj je bil prvi?

Z organizacijo prvega tabora sem začela leta 1994, a ga je nato zaradi rojstva prvega od mojih treh otrok vodila Magdalena Jejič, tako da si tega ne prištevam.

Irena Kodele Krašna na Nanosu. (foto: Gašper Kodele)

Moj res prvi je bil leto kasneje. Ker smo prejeli nekaj sredstev preko razpisa, ki je sofinanciral »ekološke« aktivnosti, je bil malce drugačen. Popisovali smo divja odlagališča smeti, iz odpadne embalaže smo izdelovali uporabne izdelke, anketirali smo krajanje ... Seveda pa smo imeli tudi nekaj pravih bioloških skupin, ki so raziskovale ptice, male sesalce, ribe ... Posebnost tega tabora je bila tudi, da so udeleženci spali na svojih domovih. Ni bilo enostavno, saj smo jih po različnih vaseh pobirali že ob pol petih zjutraj in jih domov vračali okoli enajste zvečer. Tabori so nato potekali nepretrgoma do leta 2013, ko je na Predmeji potekal moj (zaenkrat še) zadnji tabor, 19. po vrsti. Vodstvo enega izmed njih (Vilenica 2003) je na mojo prošnjo prevzel dolgoletni udeleženec in kasneje mentor na taborih Aljaž Rijavec, enega pa sem vodila skupaj s tabo (Budanje 2008).

Kako so se ti tabori sploh začeli?

Že v srednji šoli sem na Valu 202 poslušala poletna javljanja z astronomskega tabora in zmeraj sem si želela, da bi tudi jaz šla tja. Astronomija me je zanimala, ni pa mi bilo jasno, kako so ljudje za tabor izvedeli in kako to, da v mojem okolišu ni takega tabora. Vsi meni znani so bili ali v Prekmurju ali na Štajerskem. Tako sem si rekla, da bom sama organizirala tak tabor, ko bom imela možnost. Ničesar nisem vedela o organizaciji, vedela sem le, da *jaz bi*. In vse se je nekako začelo na mojem prvem in zadnjem Raziskovalnem taboru študentov biologije (RTŠB) – Smast 1993. Tam sem spoznala Tomija Trilarja, in čeprav sem se njegovi skupini priključila po naključju, je to zaznamovalo celo moje nadaljnje življenje. Na RTŠB sem namreč prišla šele drugi dan tabora, ko so vse skupine že odšle na teren. Prva se je s terena vrnila Tomijeva skupina (ptice in

mali sesalci), saj so bili odšli na teren še pred sončnim vzhodom. Medtem ko sem čakala, da se s terena vrne skupina za dvoživke, v kateri je bila moja prijateljica, sem klepetala z udeleženko Tomijeve skupine, ki me je povabila, da se jim pridružim. Tomi me je resno vprašal, ali me delo v njegovi skupini res zanima in ali bom v skupini ostala do konca tabora, saj nima rad »turistov«. Nisem si mu upala reči, da samo čakam na »dvoživke«, zato sem mu zatrdila, da me ptice zanimajo. Čeprav nisem povedala vse resnice, se nisem zlagala – ptice so me res zelo zanimale in tudi v skupini sem ostala do konca tabora, saj sem do kosila že vedela, da so tudi mali sesalci super. Tomijev pristop me je ulovil. Tako sem se na RTŠB naučila, kakšen mora biti tabor in kako se ga izvede. Potrebovala sem samo še organizacijo, ki bi tabor otrokom ponudila. Takrat sem na Ljudski univerzi Ajdovščina v večerni šoli učila biologijo mladostnike, ki so bili izključeni iz okoliških osnovnih šol. Naša tajnica je bila tudi tajnica Zveze prijateljev mladine Ajdovščina in ravno ona me je vprašala, ali bi bila pripravljena zanje organizirati biološki tabor. Našla sem jo! Organizacijo. Tako sem se taborov dejansko lotila.

Ali so se tabori skozi čas spreminjali?

Začetni tabori so bili bolj način počitniškega varstva, kar je včasih pripeljalo do težav z disciplino. Dogajalo se je tudi, da so določeni udeleženci kar naenkrat nenapovedano odšli domov in potem je bilo veliko skrbi in iskanja ... Dobivali smo tudi otroke, ki jih ni bilo varno pustiti samih doma in so jih zato starši pripeljali k nam. Od leta 1997 sem tabore organizirala pod okriljem Zveze organizacij za tehnično kulturo (ZOTKS). Nadaljnji tabori so bili resneje zastavljeni, večji pomen smo dali raziskovalnemu delu, vabila pa so bila poslana učiteljem biologije po vsej Sloveniji in ne več le iz lokalnega okolja. Tako so pričeli prihajati otroci, ki jih je to področje zanimalo. ZOTKS je poskrbela za finančno plat, vedno je tudi uredila zavarovanje vseh otrok, sama organizacija in izvedba tabora pa sta bili moja dolžnost. Večkrat so mi pri tem seveda pomagali mentorji. Vsako leto sem kot vodja tabora čutila večjo odgovornost. Otroci so se čedalje bolj spreminjali, starši še bolj. Na koncu so se mi že dogajali klici ogorčenih staršev, če na taboru ni bilo tuša.

Taborov se verjetno ne bi lotevala toliko let, če ne bi tudi tebi osebno pomenele veliko.

Seveda. Če živiš na periferiji, si odrinjen od dogajanja v Ljubljani. Tam so potekali biološki večeri in drugi podobni dogodki,

Na RTŠB – Smast 1993, kjer se je prvič srečala s prostoživečimi pticami.

Skupinska fotografija s tabora v Budanjah leta 2008, s še ne dva meseca staro hčerko Dominiko.

ki se jih zaradi skrbi za svoje otroke nisem udeleževala. Čutila sem pomanjkanje stikov z ostalimi biologi in zato mi je tabor pomenil tudi stik s stroko. Če ne grem jaz v Ljubljano, morajo biologi iz Ljubljane priti k meni, sem si rekla. V zameno za minute, preživete ob bioloških debatah s kolegi, mi ni bilo težko prevažati minešter in golažev ter loviti jajc po prtljažniku. Smeha je bilo seveda tudi na pretek. Tabor je bil tako zame kot tudi za otroke in mentorje tisti teden, na katerega smo čakali celo leto. Na srečo so me tudi doma podpirali. Lahko si predstavljaš, da ni bilo lahko, saj sem prvi tabor vodila kot mlada mamica z enim enoletnim sinom in drugim na poti. Ampak zame je bil tabor nujna. Moj argument je bil, da ne hodim na kavo, ne hodim na žure, samo ta teden naj mi pustijo, saj ga potrebujem za svojo dušo. Kasneje so me udeleženci tabora spodbujali, da nisem odnehala, saj sem videla, koliko jim tabor pomeni. Večina udeležencev se taborov spominja še leta po njih; kako so jih komaj čakali.

Tabori sicer niso potekali povsem »šolsko«, kajne?

Že po drugem letu sem ugotovila, da se moj koncept tabora kljub mojemu takra-

tnemu poklicu ne ujema s klasičnim pedagoškim pristopom. To ne smejo biti šolski naravoslovni dnevi, v okviru katerih je vse načrtovano z delovnimi listi ipd. Ne, delo terenskega biologa je nekaj drugega. Greš v neznano, ne veš, kaj te bo doletelo. Lahko bo deževalo, lahko bo močno sonce, lahko da sploh ne boš mogel na teren in se bodo morali otroci drugače zamotiti. Tako so mentorice, ki so bile »zgozlj« učiteljice, izpadle. Mene je zanimala vsebina tabora, kdo bodo mentorji, kaj se bo delalo, kje bomo jedli in kje spali, da se bodo otroci in mentorji lepo imeli ter se pri tem veliko naučili. Pri vsebinskem delu tabora sem povsem zaupala mentorjem. Zelo mi je bil všeč njihov raziskovalni pristop, saj te izkušnje otroci v šoli skoraj nikoli ne dobijo. Pomembno mi je bilo, da je mentorjem delo zanimivo, saj je bilo tako zanimivo tudi otrokom. S svojim žarom mentor povleče otroka za sabo. Zaradi vsega tega smo se vsa ta leta vsi imeli in se počutili dobro.

Mentorstvo na taborih je bilo res pestro. Kako si nas poiskala? Ali so imeli prednost lokalni biologi?

Če je bil kakšen dober lokalni biolog, sem ga seveda vzela. Pomembno mi je bilo, da je mentor dober terenski biolog, da obvlada področje in da ima občutek za delo z otroki. Ponavadi sem iskala mentorje po priporočilih, od mentorja do mentorja. Prvi mentor je bil Tomi, ki mi je na prvih taborih pomagal najti večino ostalih mentorjev. Alja Pirnat je bila poznanstvo s faksa. Bolj kot skupine na taboru so mi bili pomembni ljudje, ki jih bodo vodili, zato skupin nikoli nisem vnaprej določala. Poleg domačinov Petra Valiča, Primoža Pahorja in Aljaža Rijavca, ki me je najdlje spremljal, so bili ostali mentorji z vseh koncev Slovenije. No, dolgo let si me spremljal tudi ti, ki nisi domačin. Helena Lesar je iz Ljubljane, Slavko Polak s Pivškega, Andrej Kapla iz Zasavja, Dejan Galjot z Gorenjske, Barbara Zakšek s Štajerske, Maja Cipot iz Prekmurja ... Domačini so bili še mentorji nebioloških skupin: geologinji Mojca Zega in Jasmina Rijavec, arheolog Tomaž Fabec, etnologinja Katja Hrobat ... Mnogo vas je bilo v vseh teh letih.

Malo je taborov, v okviru katerih se združujejo različne stroke. Zakaj si se na taborih odločila imeti tudi nebiološke skupine?

Malo zaradi popestritve tabora, a najbolj je bilo to odvisno od mentorjev. Na začetku sem imela za mentorico lokalno učiteljico, ki je anketirala domačine o uporabi zdravnih zelišč. Kasneje smo pogosto imeli arheološko, etnološko in geološko skupino, kdaj tudi likovno. Imeli

smo tudi okoljske ali naravovarstvene skupine. Erika Jež je vodila skupino, ki je raziskovala svetlobno onesnaževanje, Bobjana Fajdiga je več let vodila skupino za naravne vrednote. Vedno sem bila odprta za dobre ideje; kako je do njih prihajalo, pa so bile različne zgodbe. Če nekdo dobro predstavi svojo temo otrokom, ni pomembno, za katero temo gre.

Redko najdemo tabore, ki so namenjeni tako široki ciljni publiki, kot je bil tvoj. Katere so prednosti takega pristopa?

Naš tabor je bil namenjen učencem višjih razredov osnovne šole in srednješolcem, kdaj pa smo sprejeli tudi koga mlajšega ali starejšega. Udeležencev med seboj nismo ločevali, odgovornost in zadolžitve so imeli vsi enake. Tudi skupin nismo oblikovali po starosti. Odnosi med udeleženci so bili spoštljivi, ne glede na starost. Sin Gašper, ki je vrsto let hodil z menoj na tabore in bil kot udeleženec vrsto let najmlajši, pravi, da so mu tabori ogromno pomenili, ker so ga starejši jemali kot sebi enakovredno osebo in ne kot otroka. To spoštovanje in sprejemanje različnosti je bilo na taboru res očitno.

Tabora so se zaradi tvojega truda in prostovoljstva vseh vpletenih lahko udeležili tako rekoč vsi, ne glede na gmotni položaj. Koliko udeležencev je šlo skozi tabore?

Pri 15. taboru sem napravila pregled in ugotovila, da je bilo do takrat dobrih 450 različnih udeležencev. Na posameznem taboru je bilo od 25 do največ 43 udeležencev. Eni so se seveda ponavljali, nekateri so bili na taboru tudi po šestkrat, a

takih je bilo malo. Kakšna polovica je bila tistih, ki so bili na dveh ali več taborih. Nekaj udeležencev je kasneje postalo tudi mentorjev. Zanimanje za tabor je bilo veliko in včasih smo imeli tudi po 60 prijav, zato je bilo težko narediti izbor med prijavljenimi. Kasneje sem se naučila, koliko reklame je ravno dovolj in kdaj naj zaključim z zbiranjem prijav. Na taborih sem vedno želela imeti po spolu čim bolj uravnoteženo strukturo udeležencev, zato (čeprav tega ni nihče vedel) prijavniki na tabor za punce ni bil enak kot za fante. Zadnjih pet mest na taboru je bilo vedno rezerviranih za fante, saj so se ti običajno prijavljali zadnji trenutek. Vem, da fantje delujejo drugače, in zdelo se mi je škoda, da zaradi te drugačnosti ne bi prišli na tabor.

Kaj pa anekdote s taborov?

Uf, dosti jih je bilo. Na Vogrskem so zadnji večer Petru Valiču namazali katrco s smrdelim muljem. Ker je moral naslednji dan že zgodaj jutraj družino peljati na morje, smo katrco ob dveh ponoči odšli na bencinsko črpalko oprat. Tamkajšnja delavca mi sprva nista verjela, da resno mislimo prati avto sredi noči, a ko sta ga zagledala, sta pralnico hitro odprla. Ko smo prišli nazaj v šolo, sem Petru naročila, naj avto parkira pod lučjo, kjer smo ga imeli celo noč na očeh. Ena skupina je namreč še hodila naokoli in zganjala norčije in res nisem želela še enkrat do pralnice. V Pregarjah smo imeli najboljše iskanje zaklada, ki se ga še danes vsi dobro spomnimo. Igro smo sestavili tako, da je imela vsaka ekipa po enega člana iz vsake skupine na taboru. Če je ekipa hotela rešiti vse izzive, je bil vsak član nujno potreben. Kako mi

je žal, da takrat nismo tega snemali. Ob komentarjih tekmovalcev smo mentorji pokali od smeha. Najmlajše udeležence, ki so bili utrujeni in bi radi šli spat, so starejši celo nosili s sabo, saj niso vedeli, kdaj jih bodo potrebovali. Tudi vprašanja so bila res dobra, saj so povzela delo celoga tedna, tekmovalci pa so morali sodelovati tudi z domačini. Zadnja noč je bila na vsakem taboru nekaj posebnega, saj naslednji dan ni bilo več terenskega dela in se nikomur ni mudilo spat. To je bila tudi priložnost za mazanje z zobnimi pastami, podtikanje kobilic v spalne vreče ...

Od vseh udeležencev je kasneje le peščica šla študirat biologijo, nekaj več sorodne vede. Kako gledaš na to?

Namen tabora ni bil promocija študija biologije, temveč približati otrokom naravo, v njih zbuditi raziskovalni čut, jih naučiti opazovati okolico. Naučili so se raziskovalnega pristopa in to pride v življenju vedno prav. Na začetku tabora so si zastavili raziskovalno vprašanje (npr. katere vrste kačjih pastirjev žive na določenem območju) in v času tabora iskali pot do odgovora, ki ga vnaprej niso poznali. Tudi mentorji bioloških skupin niso vsi do študirali biologije, še manj jih v terenski biologiji opravlja svoj poklic. Življenje te pač odpelje kam drugam. Bolj pomembno se mi zdi, da imamo naše ljudi na vseh položajih. (*smeh*) Da imamo naravoslovno izobražene ljudi z občutkom za naravo med ekonomisti, pravniki, arhitekti, gradbeniki, politiki. Te ljudi rabimo! Vemo, kam vodi prepričevanje prepričanih. Velika pestrost poklicev, ki so jih ti mladi kasneje v življenju izbrali, obogati naše delo. Tega, da so odkrivali nekaj novega, doživljali naravo in jo spoštovali, ne bodo pozabili.

Biologija ni bila ves čas v ospredju tabora, četudi so tabori prinašali več zanimivih odkritij. Od otrok si zahtevala vsakodnevno poročanje, ob koncu tabora so staršem in drugi javnosti predstavili rezultate. Tako so se vežbali v javnem nastopanju, sproti ugotavljali, kaj jim je všeč in kaj ne, hkrati pa evalvirali delo mentorjev. Ali si imela še kakšne druge »prikrite« prijeme?

Poročanje se je izkazalo za dobro, kljub temu da so se temu vedno upirali. Nekega večera sem hotela poročanje preklicati, ker smo hiteli na večerni teren in ker so se ga vsi otroci otepali. A se je kar naenkrat zgodil upor, da kako ne bo poročanja, če pa so se pripravili nanj. In potem sem sprevidela: vsi bodo vedno godrnjali, a moja naloga je, da vztrajam pri tem. V resnici to tudi rabijo – prav vsi. Poročanje je dajalo taboru neko strukturo in vsi so

Med pilotiranjem ultralahkega letala nad Vipavsko dolino.

Na travniku ji igra srce že od mladih let.

terensko delo jemali bolj resno. Vedeli so, da bodo zvečer morali nekaj povedati in da bodo izpadli neresno, če ne bodo nič vedeli. Vsak si je tako poskušal čez dan zapomniti vsaj par stvari, da je imel zvečer kaj poročati. Hkrati je to tudi vplivalo na kvaliteto tabora in na zagnanost otrok pri njihovem delu. Zanimivo jih je bilo opazovati, kako so bili iz dneva v dan bolj veščji javnega nastopanja. Prvi dan so še bili sramežljivi, redkobesedni, tretji dan pa so že suvereno predstavljali delo svoje skupine. Prav je, da smo mlade navajali k temu. Pa tudi, da ste jih mentorji drugih skupin ob koncu še dodatno spraševali, saj niso nikoli vedeli, kaj jih utegnete vprašati, in so si zato še bolj prizadevali. Vsakodnevno označevanje na skupnem zemljevidu, kje so bili na terenu, je bilo prav tako pomembno za njihovo osveščenost, v katerem okolju so se dejansko potikali. Kopilot je o tem še nekaj vedel, ker je mentorju pomagal z atlasom. Za ostale je bila bolj važna glasna glasba na radiu.

A žal so se tabori končali.

Zadnje taborne sem izvajala v svojem prostem času, ki ga je bilo vedno manj. Že predzadnje leto je bilo zame zelo naporno. Projekt, na katerem sem bila zaposlena, je bil v zaključni fazi izvajanja, odpirala sem novo podjetje, ker sem vedela, da novega projekta in s tem rednega dohodka vsaj še nekaj let ne bo. Dela doma je bilo čez glavo, tam me je čakala še hčerka. Obenem so bili na taboru že moderni otroci, ki jih je bolj kot narava zanimalo ugodje nastanitve, pogrešala pa sem tudi nekatere mentorje, ki ste bili več let moja desna roka pri sami izvedbi tabora. In tako sem končala pri taboru številka 19. Tudi podporne organizacije so se čedalje bolj bale odgovornosti, nobena pa ni bila

Na zaključni prireditvi na mladinskem raziskovalnem biološkem taboru - Breginj 2005. (foto: Griša Planinc)

pripravljena tabora prevzeti od mene. Tako še vedno ostaja ideja o 20. taboru, da zaokrožimo obdobje. In ta en, ki še manjka, je vedno v zraku, ko se vidim s starimi taborskimi znanci. Mislim si, da se bo enkrat zgodil tudi ta!

Oddelek za biologijo na ljubljanski univerzi ni bil nikoli neposredno vpleten v taborne, z izjemo posameznih mentorjev, ki so bili tam zaposleni. Na isti fakulteti Oddelek za gozdarstvo in obnovljive gozdne vire recimo izvaja svoj srednješolski tabor. Novodobni biološki dijaški tabor je bil plod dela posameznih društvnikov, ki so si na podlagi vtisov s tvojega tabora želeli poletja še bolj zapolniti s tabori. Samostojnih študentskih taborov je še več. Kako vidiš vse te taborne v službi biologije?

Bolj slučajno so bili nekateri mentorji tudi zaposleni na univerzi (npr. Andrej Podobnik, Gregor Bračko, Gorazd Urbanič, Maja Zagmajster), sicer pa s fakultetami uradno nismo nikoli sodelovali. Strinjam se, da je tovrstno izobraževanje v službi biologije. Interes vseh nas biologov je, da čim več prebivalstva razume probleme narave, se zaveda svojega vpliva nanjo. Žal se biologi premalo odpiramo drugim; predvsem to velja za znanstvenike, akademike. Treba je spremeniti miselnost v družbi. Zelo me moti, ko v nacionalni in lokalni strategiji razvoja vidim zapis, da je narava naša priložnost in da je naša država oziroma občina zeleno območje, pa dlje od zapisa take misli ne pride. Kot da je ozelenitev območja zeleno obarvan asfalt. In potem smo biologi nazadnjaki, češ da ne dopustimo razvoja. Nič nam ne pomaga, če smo stro-

kovnjaki na svojem področju. Moramo se odpirati in svoje znanje predajati drugim, da bodo razumeli pomen ohranjanja narave. Pravnikom, ekonomistom, gradbenikom ... Zato so bili taborne prava stvar in bi jih morali nadaljevati. Sploh ker so otroci čedalje bolj oddaljeni od narave. Če nimaš stika z naravo, ne moreš razviti odnosa do nje in ti je to nekaj nepotrebnega. Tako vidiš travnik samo z vidika, da je treba na njem delati. Ko sem delala na Zavodu RS za varstvo narave (ZRSVN), so sodelavci pri nekem posegu postavili pogoj, da je treba škarpo ozeleniti. Izvajalci so posledično škarpo pobarvali v zeleno. Treba se je zavedati, da biologi živimo v enem vesolju, gradbeniki v drugem vesolju - in mi vesoljci se moramo med seboj spoznati, da bomo razumeli drug drugega. Nevarno je, če se družimo samo med sabo.

Si zdravstvena tehničarka, univerzitetna diplomirana biologinja in profesorica biologije. S katero temo si zaključila študij?

Tema je bil razvoj velikega in malega smrekovega lubadarja na treh mikroklimatsko različnih območjih Trnovskega gozda. Izbor teme je sicer svoja zgodba. Za individualno nalogo pri ekologiji živali sem odšla k Ivanu Kosu in si zaželela, da bi jo opravila na temo ene velike živali. Prišla sva do tega, da bom raziskovala srne, natančneje njihovo okuženost. To je nato pomenilo, da sem zbirala iztrebke srn in štela gliste v teh iztrebkih pod mikroskopom. Moja velika žival je bila tako samo v naslovu. Ponujeno mi je bilo, da bi s to temo nadaljevala za diplomu. Tega nisem želela, saj sem si res želela raziskovati neko veliko žival. Takrat se z medvedi in zvermi na katedri še niso ukvarjali, zato sem hitro ugotovila, da moram idejo iskati drugje. Rada imam gozd, zato sem šla do strica, ki je bil v Ajdovščini vodja enote gozdne uprave. Ponudila sem mu brezplačno raziskavo na njemu prilagojeno temo. Takrat se je v gozdnem rezervatu Smrečje v Trnovskem gozdu zgodil večji vetrolom in gozdarje je zanimalo, ali bodo te spremembe povzročile tako povečanje pojavljanja lubadarja, da bo ogrožen ostali gozd. Tako sem prišla vsaj do živali, ki se jo vidi s prostim očesom, velika pa še vedno ni. A je vsaj večja od gliste. Nisem razmišljala o trti, čeprav bi v lokalnem okolju hitro našla službo, povezano z njo. Šla sem tja, kamor me je vodilo srce, kar počnem še danes.

Poznamo te tudi kot članico netopirskega društva. Kako so te zapeljali netopirji?

Netopirji imajo spet svojo zgodbo, povezano s tabori. Imela sem več predsodkov

o njih in potem pride na moj tabor Maja Zagmajster s kopico zložen. Takrat so ravno ustanovili SDPVN. Maja me je na taboru vprašala, ali bi se včlanila v društvo, reči ne pa je zame zelo težko. Posredno je nato nastala raziskovalna naloga učencev OŠ Ivana Roba, pri kateri mi je Maja pomagala s projektno idejo. Moja učenca sta tako vsako nedeljo štela izletanje vejicatih netopirjev na gradu Rihenberg, naredila odlično nalogo, vse to pa je bilo potem prva zasnova za nadaljnje raziskave za območje Natura 2000. Kmalu za tem sem prišla na ZRSVN, in ker sem sodelovala pri tej nalogi, se je razumelo, da se na netopirje spoznam. Prav resno pa se z njimi na terenu nisem ukvarjala. Sodelovala sem na kakšnih mreženjih v naših koncih, tudi odšla na kak teren, kdaj skrbela za neboljlene osebkke, ostalo delo pa je bilo bolj teoretično in vezano na analizo podatkov, ki so jih zbrali drugi.

Torej se ne bi oklicala za netopirko?

Ne bi si drznila, nikakor. Enkrat me je na taboru Griša Planinc okregal, češ za katero skupino sem specializirana, saj da mora vsak biolog obvladati vsaj eno. Ojoj, kaj pa naj bi jaz? Ker sem se nad tem zamislila, sem nato odšla k Tomiju in ga vprašala za nasvet, za kaj bi se lahko specializirala. Še vedno pa sem hotela »veliko« žival. Predlagal mi je kobilice in tako sem se doma razglasila za kobiličarko, si na podstrešju uredila prostor za zbirko kobilic in se skupaj z družino odpravila na svoj prvi teren na Nanos. Zamahnem enkrat, dvakrat z mrežo in Gašperja piči čebela. Tako se je moj prvi teren tudi hitro končal. Še nekajkrat sem nato odšla na teren, a se iz tega ni razvilo nič, čeprav je bilo v začetku resno zastavljeno. Posledično sem bila na ZRSVN potem odgovorna za dve skupini

– netopirje in kobilice. Kasneje sem ugotovila, da mi ni treba biti strokovnjak za posamezno skupino. Sem oseba, ki o vsaki skupini želi nekaj vedeti in hkrati zna to znanje prenesti ljudem brez biološke izobrazbe na njim razumljiv način. Vidim se v interpretaciji narave in najmanj tak mora tudi biti pravi naravovarstvenik.

Med 2003 in 2007 si službovala na novogoriški enoti ZRSVN. Kako si sploh prišla na zavod?

Biolog v naših krajih službo najlažje dobi kot učitelj. Tako se je začela tudi moja poklicna pot. Že med študijem biologije pa sem občudovala Petra Skoberneta in njegova dela, zato sem si zelo želela delati v naravovarstvu – natančneje na Zavodu za varstvo naravne in kulturne dediščine, iz katerega je kasneje nastal samostojni Zavod RS za varstvo narave. Ko sem bila še učiteljica v podaljšanem bivanju v Budanjah, sem se spraševala, ali še želim ostati v šolstvu ali bi raje poskušala slediti svojim sanjam o naravovarstvu. Poslala sem prošnjo na lokalno območno enoto ZRSVN, ne da bi imeli odprt kakšen razpis, in dobila odgovor, da bodo biologa potrebovali, a da trenutno ne smejo zaposlovati. Nato sem dobila službo učiteljice v Šempetru, kjer sem učila štiri leta. In en dan, ko se grem na fakulteto dogovorit z Gorazdom Urbaničem za mentorstvo na taboru, slučajno srečam Huberta Potočnika. Sporoči mi, da na novogoriški enoti ZRSVN iščejo biologa. Takoj sem mu odvrnila, da je to moja služba, na katero čakam že pet let. Nič še ni bilo dorečenega, razpis sploh še ni bil objavljen, a pred poletjem sem v šoli svoj kabinet že pospravila z mislijo, da se jeseni ne vrnem nazaj. Na razgovoru sem jih prepričala tudi z vsemi aktivnostmi, o katerih sva že govorila. V

meni so prepoznali pridno punco, ki se bo lotila vsega in bo samoiniciativna. Že ko sem se prijavila na razpis, sem seveda vedela, da to ni tista služba, o kateri sem sanjarila. Da to niso terensko preživeti dnevi, fotografiranje vsega lepega, kar nam naša narava ponuja, temveč da bom večino dela opravljala v pisarni med zakoni, pravilniki in uredbami. ZRSVN je javni zavod z jasno zapisanimi pristojnostmi in nalogami. Tu ni umetniške svobode ... Če je tebi nek dotični košček narave všeč, to še ne pomeni, da se ga lahko obvaruje.

Kako je bil dejansko videti tvoj vsakdan v tej največji javni službi naravovarstva?

Moje delovno mesto na Zavodu ni bilo najbolj tipično. Že ko sem prišla tja, sem zaradi preteklih izkušenj s projekti hitro pričela pripravljati prijavo na mednarodni razpis. Del mojega dela je bil tako povezan s projektom 1001 kal, ki sva ga s pokojnim Igorjem Maherjem izvajala skupaj. Name je padel predvsem pisarniški del, finance in poročila, Igor pa je prevzel teren. Odlično sva sodelovala! Vedno sem mu lahko zaupala, da bo svoje delo opravil, četudi ga je mnogokrat zaključil šele tik pred dogovorjenim rokom. Drugi del mojih delovnih obveznosti je bil povezan z varstvom netopirjev in kobilic, kartiranjem njihovih con v območjih Natura 2000, izdajanjem mnenj za posege, ki bi lahko vplivali na te vrste ipd. Tretji del mojih nalog pa je vključeval promocijo in pojasnjevanje programa Natura 2000 različnim deležnikom. Pri zadnjem sem predvsem razlagala kmetom, kako je lahko Natura 2000 zanje priložnost. Ohranila sem tudi stik s šolami. Bili smo prva območna enota, ki je resno delala s šolami in vrtci. Terena, vsaj takega, kot sem sem

Za dobre rezultate projekta gre tudi plavat v kal. Na sliki med odstranjevanjem rogoza v Goškem kalu leta 2007. (foto: Igor Maher)

Ljubezen do narave je podedovala po očetu.

Ob v projektu 1001 kal prenovljenem Goškem kalu najdemo diskretno označbo kala. (foto: Damjan Vinko, 4. 7. 2011)

Slovenska vojska je vzela naša priporočila še preveč resno; Strelišče Mlake, 23. 1. 2007. (foto: Martina Stupar)

si ga idealistično predstavljala, sploh ni bilo veliko. Vodja enote Mirjam Gorkič je imela izreden posluš za zaposlene in je delovne naloge razporejala tako, da so jih opravljali tisti, ki so bili na določenem področju najboljši. Obenem je zelo zaupala zaposlenim. Izredno pravniskega dela tako nisem dobivala, saj je hitro ugotovila, da mi to ne leži najbolj, veliko pa sem bila v stiku z domačini in otroki. Rada sem delala z vrtci. Kajti če pozitivno vplivaš na otroke v tej starosti, bodo nosili to pozitivno izkušnjo skozi vse svoje življenje. Pomembno je, da otrok, še preden razvije predsodek, sam vidi, da krastača ne povzroča poškodb na rokah. Enako vlogo so imeli tudi naši tabori.

Ali ste morali pri delu prebirati strokovne, favnistične prispevke, ki so varstvu narave tudi namenjeni?

Ker sem bila odgovorna za dve skupini, sem sicer bdela nad objavami, a tega mi ni nihče zaukazal in mislim, da je bilo to prepuščeno vsakemu posamezniku. Podatki so seveda osnova, brez tega nimaš ničesar. Mirjam je razumela pomen pridobivanja podatkov, tudi zato je tabore podpirala. Treba si je priznati, da je s tabori Zavod pridobival podatke. Mentor je imel pokrito prenočišče, hrano in potne stroške, hkrati pa je imel priložnost, da razi-

šče neko območje. ZRSVN bi vsekakor moral imeti urejeno bazo podatkov, pri tem pa sodelovati z mnogimi strokovnjaki. Če je za t. i. vrste Natura 2000 to še nekako urejeno, kje so zavarovane vrste? Če drži, kar pravite v društvih, se bojim, da delo še vedno sloni na naključnih podatkih.

Na ZRSVN si vodila tudi projekt 1001 kal – 1001 zgodba o življenju (2004–2007). Od kod ime projekta?

Pred tem projektom je na območni enoti Piran potekal projekt 101 kal, in ko smo iskali ime za svoj projekt, smo izhajali iz tega. Če so na Obali imeli 101 kal, jih imamo v naši mnogokrat večji enoti vsaj tisoč, smo si rekli. To je bila osnova gradnje imena, a nekaj nam je še manjkalo, zato sem spraševala naokoli o tej ideji. Hitro jo je nekdo povezal s 1001 nočjo, znano zgodbo. Po par dnevih medenja je padla še odločitev, da je to zgodba o življenju. Botrov imena je bilo kar nekaj.

Med drugim ste v tem projektu predvideli obnovo najmanj petih kalov, na koncu pa ste jih obnovili mnogo več. Od kod tolikšna razlika?

Razlika v rezultatih je nastala iz dveh dejstev. Ob prijavi projekta sem želela zagotoviti, da bodo rezultati zagotovo doseženi. Igor je želel napisati večje število, a mu nisem popustila. Rezultat lahko presežemo, a ne sme nam biti v breme. To je bilo moje vodilo, beseda *najmanj* je bistvena. Pozanimali smo se, kolikšna je cena obnove enega kala, in tako smo rezervirali sredstva za obnovo petih. Vedeli smo, da četudi nihče ne bo želel sodelovati pri obnovah, jih bomo lahko obnovili najmanj pet. A ker so različne organizacije in posamezniki pokazali velik interes za obnovo in bili pripravljeni pomagati, smo rezultat občutno presegle. Predpogoj za obnovo je bil namreč velika pripravljenost lokalne skupnosti, saj smo le tako lahko zagotovili, da bodo tudi po izvedenem projektu prebivalci skrbeli za kal. Navsezadnje smo jih obnavljali tako za lokalne živali in rastline kot tudi za ljudi same. Kal je vendarle njihov. Pri marsikaterem kalu so vse delo opravili krajanji in smo morali kupiti le material. Tako smo s sredstvi, ki smo jih imeli na voljo, lahko obnovili kar 17 kalov.

Z vidika sodelovanja mnogih deležnikov je bil projekt izjemen. Vanj sta z Igorjem vključila krajevne skupnosti, ribiške in lovske družine, gozdarje, biološka društva in zavode, šole, vrtce, posameznike ... Tako obsežnega sodelovanja pri strokovnem projektu kasneje na ZRSVN verjetno ni bilo več.

Tega si sicer ne upam trditi, ker me že toliko let ni na Zavodu, zagotovo pa to velja

za novogoriško enoto. Projekt kot celoto se vsekakor lahko vzame kot vzoren projekt Zavoda. A moram poudariti, da je za tako uspešnost projekta levji delež res prispeval Igor. Njegova predanost! Ugotovil je, da je kal tisti biotop, ki je njemu kot invalidu dostopen, saj je z džipom lahko prišel skoraj do vsakega kala. Izvrsten je bil v vzpostavljanju stika z ljudmi. Ne bi si mogla želeli boljšega sodelavca. Hkrati sva oba verjela, da je naloga dobrega naravovarstvenika združevati vse te deležnike in da le tako lahko vplivaš na pozitivne spremembe v naravi.

Vse prepogosto se zdi, da je pri urejanju krajine „najpomembnejše“, da na koncu stoji tabla. Ali je bilo tudi pri tem projektu tako?

Vse obnovljene kale smo označili z napismi, vklesanimi v kamne. To je namreč trajna rešitev, kamen pa je tudi značilnost Krassa. S tem smo preprečili modo onesnaževanja narave s tablam. Predvsem v današnji dobi, ko so možne raznovrstne druge rešitve, takrat pametni telefoni in spletne vsebine preko npr. QR-kode še niso bile splošno dosegljive. Z Igorjem sva se strinjala, da je pomembno tudi to, kam kamen postavimo. Da ne kazi kala in ne »buta« obiskovalcu v oči. Kasneje so tudi v drugih projektih posnemali najin model, a najinega sporočila marsikje niso razumeli. Najprej vidiš skalo, šele nato kal za njo.

Ko sva pri kamnih, po tvoji zaslugi najdemo v dolini Branice tudi posebne kamne s poslikanimi kačjimi pastirji.

Ti kačji pastirji so nastali po našem taboru na Erzeltu leta 2012. Tam je KS Erzelj v okviru lokalne akcijske skupine organizirala projekt, v okviru katerega so uredili tematsko pot po vodnih virih Erzolja. Zaradi tabora smo se z domačini bolje spoznali in vprašali so me, katero vrsto bi si lahko izbrali za simbol te poti. Predlagala sem jim velikega studenčarja. Kačji pastirji so kot kačipot sedaj sicer modre barve, ker simbolizirajo vodno pot. A inspiracija so bili ti rumeno-črni letalci. S projektom sem lahko uresničila nekaj, kar me je pri delu na ZRSVN motilo. Pri sodelovanju s kmeti smo jim lahko le razlagali, da sta ohranjena narava in Natura 2000 priložnost, nismo pa jim mogli aktivno pomagati npr. s pisanjem projektov. Kdo pa jim bo, če smo mi tisti, ki se spoznamo na naravo in poznamo vrste? Zato sva se z Igorjem tudi odločila, da greva na samostojno podjetniško pot. Igor je ustanovil podjetje Ekomaher, jaz pa zavod Rdeči apolon. Hotela sva pomagati lokalnim skupnostim izkoristiti priložnost, ki jo ponuja Natura 2000. Pri enem takem projektu, ki se je

izvajal v dolini Branice, sem sicer kasneje znova sodelovala z ZRSVN in se za čas projekta tam tudi ponovno zaposlila.

Med 2008 in 2011 si kot kustosinja v Prirodoslovnem muzeju Slovenije sodelovala v mednarodnem projektu KljučDoNarave. Kako je prišlo do tega?

Spet Tomi. Oktobra 2007 me je na obročkanju seznanil s svojo ugotovitvijo, da če sem odprla svoj zavod, očitno ne nameravam dočakati upokojitve na ZRSVN. V muzeju je imel projekt, v okviru katerega je potreboval biologa, ki ima stike s šolami. Tako me je povabil. Priznala sem mu, da se v Ljubljano ne bi vozila, saj sem bila takrat ravno v tretje noseča. Nasmehnil se je in odgovoril, da bi delala od doma. Spomladi sem sicer na ZRSVN dobila novo pohištvo, si uredila pisarno in s sodelavko sva se še hecali, da sedaj pa lahko tu dočkava pokoj. A jaz sem pol leta po tem dala odpoved in januarja sva s Tomijem že bila sodelavca.

Namen projekta je bil za evropsko mladino oblikovati določevalna orodja za spoznavanje biodiverzitete. Kakšne naloge si opravljala?

Moja naloga je bila že razvite določevalne ključne prenašati v šole, da bi jih učitelji pričeli uporabljati kot delovno orodje, s katerim bi otroci spoznavali biotsko pestrost. O spletnih straneh takrat nisem vedela še nič, a sem se želela naučiti, saj nisem želela za vsako malenkost Tomija prositi za pomoč. Rekla sem si, da če so spletno stran SDPVN izdelali biologi, bom to zmogla tudi sama. V knjižnici sem si izposodila *Oblikovanje spletnih strani za telebane* in še par podobnih knjig, pa je šlo. Uredila sem slovensko spletno stran projekta, nato pa se lotila urejanja določevalni ključev.

Kakšna pa je bila učinkovitost projekta?

Projekt je bil v slovenskih šolah dobro sprejet in po rezultatih projekta smo se kot država zavihteli na drugo mesto, takoj za Italijani, ki so bili vodilni partnerji. Kot sistematiko so mi bili določevalni ključni vedno zanimivi, saj mi razvrščanje in predalčkanje ležita. Že pri kobilicah sem hitro videla, kje so napake v določevalnem ključu. Ključ je za otroke zelo pomembno orodje, uči ga opazovati. Škoda, da je malo učiteljev tako delo zagrabilo na dolgi rok. V treh letih projektne dela si jih ravno motiviral, kar je v rigidnem šolskem sistemu zelo težko. Uvajanje novosti je stvar desetletja. Po treh letih so učitelji komaj začeli spoznavati uporabnost ključev in takrat je bilo projekta že konec. Žal preden bi se stvar zasedla in bi učitelji prilagodili svoje delo. Kasneje sem v muzeju

Irena ovenčana z damaščanskimi vrtnicami v dolini vrtnic Kazanlik v Bolgariji.

vodila tudi podoben bilateralni projekt SIIT, ki pa se je v Sloveniji izvajal samo v zahodnem delu države.

Ali imamo pri nas sedaj dovolj tovrstnih orodij?

Neeee ... To je tako podhranjena zadeva. Zelo me moti, ko vidim, kako površno ljudje opazujejo. Primerjajo dve rastlini in ugotovijo, da sta povsem enaki, saj vidijo le enako obarvan cvet, povsem pa spregledajo obliko listov in številne druge znake. Zato ne maram knjig v stilu *100 rastlin*, saj z njihovo pomočjo ljudje nabirajo rastline za različne pijače, čeprav rastlin sploh ne znajo opazovati in jih tudi ne poznajo. Ko od takih ljudi dobim v dar takšen napitek, si ga ne upam poskusiti. Določevalni ključ je po mojem mnenju idealno orodje, s katerim se človek nauči gledati. Ko se otrok nauči opazovati na tak način, se tega nauči za zmeraj. V projektu mi je bilo zanimivo opazovati risbe otrok. Ko so narisali risbo neke rastline pred uporabo določevalnega ključa, je bila to zelo shematska risba. Ko so rastlino določili s ključem, so jo ponovno narisali in na podlagi te risbe si točno vedel, katero vrsto so določali, saj so prepoznali in narisali vse glavne znake.

Po naravovarstvu in muzeju si se znova odpravila v šolstvo. Od leta 2015 naprej si ravnateljica Osnovne šole Daniela Lokarja Ajdovščina. Ali je bila želja po opravljanju tega poklica prisotna dalj časa?

Pri učenju v razredu sem res uživala. Pouk mi je uspelo peljati na način, da učenci niso imeli občutka, da se učijo, hkrati pa so se res veliko naučili. Takrat me mesto

S sodelavci ZRSVN (OE Nova Gorica) pri spoznavanju varovanih območij v dolini Kolpe, 9. 6. 2006. (foto: arhiv ZRSVN)

ravnateljice sploh ni zanimalo, ker sem to delo jemala predvsem kot birokratski poklic. A z leti sem videla, da rada vodim projekte, da mi gredo finance od rok in da sem kot sistematik dobra v predalčkanju. Kot učiteljica sem videla, da je sistem težko spreminjati. Bila sem razočarana nad šolstvom in tudi zato sem predsedala na naravovarstvo, brez želje, da se vrnem v šolstvo. Svetovalka na Zavodu za šolstvo mi je napovedala, da se v teh vodah nekoč znova srečava, a ji nisem verjela. Vendar v sebi nisem našla miru. Vedela sem, da se da z učenci delati drugače in da se lahko brez muke naučijo veliko več. Ko se je projekt v muzeju končal, sem se znova začela spraševati, ali ne bi ponovno poizkusila spremeniti sistema na bolje. Če želim šolo spremeniti, jo lahko le v vlogi ravnateljca, o čemer sem resno razmišljala že med obema projektoma v muzeju, priložnost pa sem zagrabila šele po koncu drugega. Razmišljala sem o ravnateljstvu na kakšni manjši osnovni šoli, a sem pristala na eni večjih osnovnih šol v Sloveniji, ki sem jo kot otrok tudi sama obiskovala. Kot ravnateljica imam še vedno enaka vodila kot poprej – razbijati tabuje, premikati

Vrtnica sorte Yolande d'Aragon.

Uporaba ključa za določanje lesnatih rastlin.

meje, preizkušati nove metode –, vse na podlagi vodila, ki mi ga je na fakulteti vcepil Rudi Ocepek: „Če zmore en, zmore še drugi.“ Ponosna sem na naše dosežke in velike pozitivne spremembe na celotni šoli. Rada tvegam, ker le s tem lahko nekaj spremenim na bolje. Zelo sem vesela, ko pride do mene kak učitelj z utrgano idejo. Pri tem se držim vodila, da če je nekaj dobro za naše učence, je dobro tudi za šolo. Seveda se zavedam ogromne odgovornosti. Odgovorna sem za 650 učencev, za več kot sto zaposlenih in edino ravnatelj je osebno odgovoren za vse, od kvalitete pouka do strehe, ki pušča.

Pred slabima dvema letoma ste ob otvoritvi nove šole prikazali različne generacije šolarjev, od katerih je bila ena generacija v kostumih pionirjev. Ob proslavo se je obregnila lokalna političarka in jo zlorabila. Kako gledaš na takšno nabiranje političnih točk?

Še danes ne morem verjeti, koliko grozljivih sporočil sem dobila. Bila so to sporočila ljudi, ki niso bili na prireditvi in niso starši naših otrok. Mnenje so si ustvarili zgolj na podlagi neke objave, ki je bila politično obarvana in vzeta iz konteksta. Grozno je, kako malo je potrebno, da se v ljudeh prebudita obsojanje in sovraštvo. Sem oseba, ki zelo ceni svobodo in ki jo za svoje delo tudi potrebuje, zato mi je bilo še toliko huje spoznati, kako malo je potrebno, da se tudi v današnjem času svoboda kaj hitro izgubi. Kako lahko ljudje s predsodki vse dobro zapravijo in kako se vse to dogaja pod pretvezo svobode govora. Kako lahko pride napačna oseba na visok položaj in se ponovi zgodba iz srednjega veka s sežiganjem čarovnic. V sodobni civilizirani družbi. Še vedno pa stojim za in s kolektivom, ker smo pripravili dober kulturni program. Še enkrat bi ga.

Ali si tudi pri delu na ZRSVN kdaj doživljala pritiske politikov?

Pritiski politikov so bili prisotni npr. v času vetrnih elektrarn, ki so bile načrtovane na naši območni enoti. To je bil moj prvi stik z našimi politiki. Zanimivo se mi je zdelo, da odločitev o izdaji naravovarstvenega soglasja ni bila v njihovi

pristojnosti, pa so nam na sestankih vseeno večkrat rekli, da jih nismo prepričali s svojimi utemeljitvami. Pozabljali so, v čigavi pristojnosti so strokovna mnenja in kdo je sploh strokovnjak ter da naravovarstveno soglasje ni politični dokument. Nikoli nisem postala aktivistka, saj sem vedno na strani stroke in ne na strani političnih odločitev. Še vedno pa se borim, npr. tudi za vzpostavitev brezžičnega omrežja na naši šoli, saj lokalna politika v tem zaenkrat še vedno ne vidi pomena. Ironično, na moji šoli zaradi neprimerne opreme še vedno ne moremo uporabljati interaktivnih določevalnih ključev, ki sem jih razvijala pred desetimi leti!

Doma imate od 2013 tudi družinsko podjetje, ki je nastalo iz ljubezni do »zgodovinskih vrtnic«. Imate največjo ponudbo starih sort vrtnic pri nas. Ali veš, koliko imate trenutno sadik?

Ja, lahko bi na transparent napisala *Vrtnice Kodele z vami že 5 let*. Priznam, da ne vem točno, koliko imamo sadik, a jih je okoli štiri tisoč. Imamo pa približno 550 različnih sort. Nekaj jih imamo tudi samo po eno, dve rastlini.

Znova sva pri zarečenem kruhu.

V življenju sem res pojedla ogromno zarečenega kruha. En kos bom pojedla danes, ko greva s hčerko po psa. Vrtnice so tudi moj zarečen kruh. Prav v okviru SIIT projekta je Univerza v Trstu naredila brskalnik po sortah vrtnic, ki jih imajo v parku Sv. Ivan v Trstu. V brskalnik vneseš glavne značilnosti vrtnice (barva in oblika cveta, vonj ...) in iz baze dobiš tiste sorte, ki ustrezajo kriterijem. Kot biologinjo me je zelo motilo, da zapravljajo denar za vrtnice, medtem ko je bistvo projekta biotska pestrost in ogrožene rastlinske vrste. Nekega dne me je v trgovini pritegnil kup sadik vrtnic z lepimi fotografijami na embalaži, ki so me premamile, da sem mami kupila eno rumeno. Ko je vrtnica čez par mesecev zacvetela, cvetovi še zdaleč niso bili taki kot tisti na sliki. Ali se je z mano poigrala narava, ne vem. Do takrat še nikoli nisem videla takega cveta vrtnice, kot je bil tisti prvi cvet. Pomislila sem, kaj pa, če je burbonka. Zanje sem le slišala,

a nisem vedela, po čem se jih prepozna. Poskušala sem jo prepoznati s pomočjo prej omenjenega brskalnika, a je med zadetki ni bilo. Med nadaljnjim brskanjem in raziskovanjem ugotovim, da moja vrtnica sicer ni burbonka, da pa na svetu še obstajajo stare sorte vrtnic, ki omamno dišijo. Da obstajajo vrtnice, ki so lep grm, tudi ko ne cvetijo. Da obstajajo take vrtnice, ki niso občutljive na bolezni. Eno tako vrtnico bi rada imela tudi jaz! A žal takih v Sloveniji nisem našla. In tako se je porodila nova poslovna ideja. Z možem sva se več kot 20 let ukvarjala z vzgojo sadik vinske trte in letno smo jih cepili okrog 200.000. Od leta 2008 se s trto ne ukvarjamo več, saj je to zelo tvegana dejavnost, a vrtnice so jim po boleznih in načinu dela podobne, tveganje pa je bistveno manjše. Vrnila sem se h koreninam. Biologijo sem šla študirat zaradi rastlin in zaradi genetike. Kljub klišejem vrtnice dajejo neomejeno možnosti za zadovoljevanje te plati biologinje v meni. Nekoč bo ena od vrtnic tudi moja, saj jo bom sama vzgojila s križanjem. A sedaj še ni čas za to.

Ali ti je kakšna od vaših sort še posebej pri srcu?

To je tako, kot če bi me vprašal, kateri od mojih otrok mi je najljubši. Vsaka skupina ima svoje značilnosti, prednosti, slabosti. Zato pred nakupom želim od kupca izvedeti, za kakšen namen jo želi imeti, kaj od nje pričakuje, kakšno je rastišče. Tako mu svetujem, katera vrtnica bi mu najbolj ustrezala. Prva moja imenska vrtnica je Yolande d'Aragon. Božansko diši, ima ogromne cvetove. Če jo znaš prav negovati, raste v obliki čudovitega grma in lepo cveti. Če je ne znaš, bo rasla v zrak kot dolga prekla. Zato je zame zanimiva, saj lahko z njo ljudem pokažem, kaj lahko iz vrtnice naredijo, če jo pravilno negujejo. Všeč so mi tudi damaščanke, vrtnice, iz katerih se pridobiva rožno olje in pripravljajo različne vodice. Zdravilnost teh pripravkov sem preizkusila tudi na svoji koži. Zelo so mi všeč prvobitne vrtnice, podobne šipkom, z enostavnimi cvetovi. Pri vsaki vrtnici mi zaigra srce, razen pri »klasični« rdeči vrtnici iz cvetličarne.

Kam gre Irena sedaj še lahko naprej, kakšni so tvoji izzivi za v prihodnje?

Ko se bom odločila, da ne bom več ravnateljica, se vidim znova v biologiji, morda pri vrtnicah. Ker sedaj toliko delam z ljudmi, si bom verjetno spet zaželela več dela v naravi. Odprta sem za vse možnosti in točnih načrtov še nimam. Življenje mi je prineslo veliko zanimivih ponudb in zagotovo bom še kakšno čudno sprejela. V pokoju pa se ne vidim nikoli, saj ne morem biti pri miru. ✨